

Теорія і методика навчання

УДК 37.01

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16931829>

Проектування освітнього процесу як теоретико-педагогічна проблема

Биков Аллен Валерійович

здобувач наукового ступеня доктора філософії кафедри педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету
65000, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 33, Україна

<https://orcid.org/0009-0000-4049-2474>

Прийнято: 09.08.2025 | Опубліковано: 23.08.2025

Анотація: Проектування є компонентом педагогічної діяльності, що гармонійно поєднує теоретичні засади дидактики та ціннісні орієнтири освіти. Саме проектування освітньої діяльності дозволяє не лише створювати нові освітні продукти, а й оптимізувати вже існуючі, забезпечуючи їх відповідність сучасним вимогам. **Мета дослідження** – розкрити зміст проектування освітнього процесу та визначити орієнтири його реалізації в умовах цифрової трансформації освіти. Для досягнення поставленої мети використано такі методи: теоретичний аналіз, порівняльний метод, метод узагальнення. **Результати.** Проаналізовано відмінності між поняттями «дидактичне проектування», «освітнє проектування» та «проектування освітнього процесу», що часто вживаються як синоніми. Обґрунтовано, що у контексті цифрової трансформації освіти педагогічне проектування набуває нових смислів і форм, зокрема вимагає інтеграції цифрових інструментів, інноваційних педагогічних стратегій, що відкриває нові можливості для індивідуалізації навчання, підвищення його якості та ефективності. Розглянуто

послідовні етапи реалізації технологічного підходу в проектуванні освітнього процесу, що забезпечує прозорість функціонування педагогічних технологій. Виокремлено дидактичні засади впровадження педагогічного проектування в освітній процес в умовах цифровізації. Акцентовано увагу на гнучкості, адаптивності проектування освітнього процесу в умовах неформальної освіти, його орієнтації на потреби особистості. Водночас відсутність чітких нормативів і стандартів створює труднощі в забезпеченні якості та результативності освітніх програм. Це вимагає розробки універсальних принципів проектування для різних типів освіти. Наведено чинники, зумовлені динамічними змінами у сучасному суспільстві, що впливають на еволюцію професійної освіти та проектування освітнього процесу. **Висновки.** Успішна реалізація проектування освітнього процесу можлива за умови методологічної єдності, нормативної гнучкості, розвитку проектної культури та підтримки інноваційних ініціатив у професійному середовищі.

Ключові слова: педагогічне проектування, дидактичне проектування, освітнє проектування, цифровізація, неформальна освіта.

The Design of the Educational Process as a Theoretical and Pedagogical Problem

Allen Bykov

Candidate for the Degree of Doctor of Philosophy at the Department of Pedagogy and Psychology, International Humanities University,

33 Fountain Road, Odesa, Ukraine, 65000

<https://orcid.org/0009-0000-4049-2474>

Abstract: *Designing is a component of pedagogical activity that harmoniously integrates the theoretical foundations of didactics and the value orientations of*

education. It is through the design of educational activities that it becomes possible not only to create new educational products but also to optimize existing ones, ensuring their alignment with contemporary requirements. **The aim of the study** is to explore the essence of educational process design and to define the key directions for its implementation in the context of the digital transformation of education. To achieve this goal, the following methods were used: theoretical analysis, comparative method, and generalization. **Results.** The study analyzes the distinctions between the terms didactic design, educational design, and educational process design, which are often used synonymously. It is substantiated that in the context of digital transformation, pedagogical design acquires new meanings and forms. In particular, it requires the integration of digital tools and innovative pedagogical strategies, which opens up new opportunities for the individualization of learning and the enhancement of its quality and efficiency. The sequential stages of implementing a technological approach to educational process design are examined, providing transparency in the functioning of pedagogical technologies. The didactic foundations for integrating pedagogical design into the educational process under conditions of digitalization are identified. Emphasis is placed on the flexibility and adaptability of educational process design in non-formal education, as well as its orientation toward the individual learner's needs. At the same time, the absence of clear standards and regulations creates challenges in ensuring the quality and effectiveness of educational programs. This necessitates the development of universal design principles applicable to different types of education. Factors driven by dynamic changes in modern society that influence the evolution of vocational education and educational process design are outlined. **Conclusions.** The successful implementation of educational process design is possible under the conditions of methodological coherence, regulatory flexibility, the development of design culture, and support for innovative initiatives within the professional community.

Keywords: pedagogical design, didactic design, educational design, digitalization, non-formal education.

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства характеризується стрімкою цифровізацією та посиленням вимог до якості підготовки фахівців, тому проектування освітнього процесу набуває виняткової значущості. Це поняття виходить за межі традиційного планування освітньої діяльності та охоплює систему педагогічних дій, спрямованих на досягнення визначених освітніх результатів. У такому контексті освітній процес трактується як динамічне, багатокомпонентне та варіативне явище, що потребує гнучкого, науково обґрунтованого підходу. При цьому проектування функціонує як певний компонент педагогічної діяльності, гармонійно поєднує теоретичні засади дидактики, а також ціннісні орієнтири освіти. Таким чином, проектування є методологічною основою для оптимізації освітнього процесу в умовах постійних трансформаційних змін, одним із ключових механізмів інноваційної діяльності в освітній галузі. Саме проектування освітньої діяльності дозволяє не лише створювати нові освітні продукти, а й оптимізувати вже існуючі, забезпечуючи їх відповідність сучасним вимогам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі окреслено широкий спектр аспектів проблеми проектування освітнього процесу – від концептуальних основ і моделей проектування до специфіки реалізації в умовах цифровізації та трансформації суспільства. Зокрема, на важливості дидактичного проектування змісту освіти з урахуванням викликів інноваційного виробництва акцентує увагу О. П. Юденкова [1], яка розглядає поєднання теоретичних і практичних компонентів як основу оновлення професійної підготовки. Авторка пропонує структурування освітнього процесу відповідно до виробничих вимог, зокрема через інтеграцію інноваційних дисциплін. І. П. Радомський [2] особливу увагу приділяє специфіці педагогічного

проектування в неформальній освіті дорослих. У його дослідженні проектування розглядається як процес цілеспрямованої діяльності, що охоплює етапи від підготовки до результативної реалізації освітніх програм. Автор підкреслює роль міжособистісної взаємодії та психологічних умов як чинників ефективності освітнього проектування в системі неформальної освіти.

Л. С. Колодійчук [3] розкриває питання концептуального моделювання проектування освітнього процесу у закладах вищої аграрної освіти. Модель охоплює конкретні цілі, дидактичні та методичні принципи, а також механізми діагностики та рефлексії, що дозволяє забезпечити цілісність та ефективність професійної підготовки. С. Є. Трубачева та співавтори [4; 5] висвітлюють проблеми проектування освітнього середовища в гімназіях, акцентуючи увагу на компетентнісному підході та ролі цифровізації. Трансформація освітнього середовища в умовах воєнного стану передбачає нові технології, безпекові стратегії та подолання освітніх втрат.

Інший вектор розвитку проектного підходу демонструють дослідження А. Erta-Мажо та Е. Vaquero [6; 7], присвячені трансмедійним освітнім процесам у неформальній освіті. Автори вводять поняття трансмедійного навчання як інноваційної форми педагогічного проектування, що інтегрує принципи колективного інтелекту, медіаконвергенції та участі користувачів у створенні освітнього контенту.

В. Вишківська, Є. Прокоф'єв та О. Ілішова [8] розглядають технологію проектування освітнього процесу у ЗВО як форму створення освітніх програм, що ґрунтується на проектній компетентності педагога. Вони виокремлюють її якісні характеристики (системність, керованість, ефективність), а також алгоритм реалізації, що забезпечує гнучкість і адаптивність освітнього процесу. А. М. Мартін [9] наголошує на ролі проектної діяльності у дошкільній освіті, зосереджуючи увагу на формуванні життєвих компетентностей у дітей через

проектно-орієнтовані методи. Проектування тут виконує функцію соціального та інтелектуального розвитку всіх учасників освітнього середовища.

Сучасні дослідження враховують також вплив цифровізації та штучного інтелекту (ШІ) на проектування освітнього процесу. F. Gjermeni, F. Prodan, E. Zeqo [10] виокремлюють функції ШІ у трансформації освітнього середовища, зокрема щодо персоналізації навчання, адаптації освітніх програм та підтримки прийняття рішень у педагогічному менеджменті. Аналіз, проведений R. Yarovy et al. [11] підтверджує, що цифровізація не лише змінює освітні підходи, а й актуалізує нові професійні компетентності, що повинні враховуватись при проектуванні освітнього процесу. У систематичному огляді H. Choudhary і N. Bansal [12] проаналізовано 86 досліджень щодо програм навчання цифровій грамотності для маргіналізованих груп. Автори вказують на важливість адаптивного та контекстно-чутливого проектування освітніх програм залежно від соціально-економічного статусу аудиторії: у країнах, що розвиваються, акцент робиться на базових цифрових навичках, а в розвинених – на роботі з людьми похилого віку. Програми, як правило, формують навички пошуку інформації, онлайн-комунікації та навігації в Інтернеті, що сприяє самореалізації, підвищенню якості життя, а також інтеграції до цифрового суспільства. У контексті нашої статті важливість даного дослідження полягає в необхідності персоналізації програм, участі цільових груп у їхньому проектуванні та розвитку механізмів оцінювання результативності таких програм. Успішне проектування потребує врахування локальних соціокультурних умов, а також співпраці між урядовими, освітніми й приватними інституціями.

Не менш важливим є аспект цифрової рівності, розглянутий у дослідженні M. Boneyto-Seoane та J. Collet-Sabé [13], де проектування шкільного цифрового середовища пов'язується з інклюзивністю та розвитком цифрового

громадянства. Автори підкреслюють значення участі всіх учасників освітнього процесу у формуванні доступного та демократичного цифрового простору.

Особливого значення в контексті гнучкого та компетентнісного підходу до проектування набуває питання самоосвітньої діяльності студентів. С. В. Дембіцька, І. М. Кобилянська і С. С. Пугач [14] розглядають самоосвітню діяльність як важливу складову професійного розвитку, яка потребує педагогічного супроводу в процесі професійної підготовки. Відповідно до такого підходу проектування освітнього процесу передбачає не лише формування знань, а й розвиток здатності до самостійного навчання. Це узгоджується з сучасною тенденцією переходу від «освіти як транслявання знань» до «освіти як розвитку здатності вчитися впродовж життя».

У продовження теми, дослідження О. В. Кобилянського та С. В. Дембіцької [15], поглиблює розуміння самоосвітньої компетентності як інтегрованої характеристики майбутнього фахівця. Формування такої компетентності можливе лише за умови системного проектування освітнього середовища, яке стимулює самонавчання і саморозвиток.

Узагальнюючи вищесказане, доцільно зазначити, що сучасні дослідження однозначно вказують на необхідність інтеграції цифрових технологій, інноваційних підходів та розвитку ключових компетентностей (проектної, цифрової, самоосвітньої) в процес проектування освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових праць, присвячених проектуванню освітнього процесу, існує термінологічна неоднозначність понять «освітнє проектування», «проектування освітнього процесу» та «дидактичне проектування», що призводить до змістових розбіжностей у науковому дискурсі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – розкрити зміст проектування освітнього процесу як інноваційного напрямку

педагогічної діяльності та визначити орієнтири його реалізації в умовах динамічного суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проектування освітнього середовища – це процес, який ґрунтується на детальному визначенні та систематизації сукупності педагогічних дій [1]. Акцентовано увагу на операційному аспекті діяльності педагога та наголошено на необхідності перетворення загальних методичних вказівок на визначені та послідовні кроки для реалізації освітніх проєктів. І. Радомський [2] констатує, що педагогічне проектування виконує низку *функцій* у різних освітніх та соціальних контекстах, зокрема:

1. *Проектна діяльність є самостійним педагогічним інструментом у контексті соціальних або освітніх ініціатив.* Її доцільно впроваджувати для досягнення певних освітніх цілей (розвитку бажаних навичок, формування певних компетентностей тощо) у межах освітнього процесу.

2. *Використання проектної діяльності як допоміжного дидактичного засобу.* Використання проектної діяльності, наприклад, допомагає створити умови для розвитку комунікативних навичок та вміння працювати в команді.

3. *Проектна діяльність може бути інтегрована як окрема процедура в контекст іншої, основної діяльності з метою оптимізації певних етапів або завдань у межах освітніх програм.*

4. *Проектування освітнього процесу є ефективним механізмом для стимулювання інноваційного розвитку педагогічних систем або процесів.* Завдяки проектній діяльності можливе створення та апробація нових методик, технологій або підходів в освітній практиці.

Водночас спостерігається тенденція до взаємозамінного використання таких термінів, як «дидактичне проектування», «освітнє проектування» та «проектування освітнього процесу». Ця ситуація потребує уточнення для уникнення змістових розбіжностей у дослідницькій та практичній діяльності

науковців. Зауважимо, що хоча зазначені терміни тісно пов'язані між собою, вони мають певні відмінності. *Освітнє проєктування* охоплює весь спектр проєктної діяльності в освітній сфері. Це стратегічний рівень, який передбачає розробку та реалізацію будь-яких проєктів, спрямованих на організацію освітнього процесу, створення нових освітніх продуктів, програм тощо. Результатом освітнього проєктування є розробка освітніх стандартів, нових освітніх технологій, освітніх просторів (наприклад, дизайну шкіл або класів), IT-рішень для освіти, створення інноваційних освітніх проєктів.

Проєктування освітнього процесу сфокусоване на плануванні та організації освітньої взаємодії в межах певного освітнього середовища. Зокрема, проєктування освітнього процесу передбачає такі основні моменти:

- проєктування методів викладання, зокрема вибір та адаптацію педагогічних підходів та стратегій, які забезпечують ефективне опанування здобувачами освіти навчального матеріалу;
- розробка системи оцінювання, що передбачає створення критеріїв, інструментів та процедур для моніторингу прогресу у навчанні здобувачів освіти та визначення рівнів досягнення освітніх цілей та здобутих освітніх результатів;
- планування форм взаємодії між учасниками освітнього процесу, зокрема організація спільної роботи студентів, співпраця між викладачами, а також ефективна взаємодія між викладачами та здобувачами освіти;
- визначення механізмів використання ресурсів, як-от оптимізація залучення матеріальних, інформаційних та кадрових ресурсів для повноцінної підтримки освітнього процесу.

Дидактичне проєктування, на нашу думку, є найбільш вузьким і спеціалізованим терміном у контексті освітнього проєктування. Його значення полягає в розробці змісту, форм і методів навчання, які спрямовані на ефективне досягнення окреслених освітніх цілей. Цей вид проєктування зосереджується на обґрунтуванні психологічних та педагогічних аспектів пізнавальної діяльності.

Під час дидактичного проектування визначаються особливості сприйняття, засвоєння знань та механізми розвитку навичок суб'єктів освітнього процесу. Відтак, метою дидактичного проектування є визначення того, що саме буде вивчатися, які методи варто використовувати, а також, яким чином буде організована пізнавальна діяльність суб'єктів навчання. Типовими прикладами дидактичного проектування є розробка певних завдань для студентів, створення дидактичних ігор, проектування системи вправ для цілеспрямованого формування певних навичок, розробка методики викладання окремих тем тощо.

Відмінності у змісті термінів «освітнє проектування», «проектування освітнього процесу» та «дидактичне проектування» узагальнені в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз відмінностей у трактуванні термінів «освітнє проектування», «проектування освітнього процесу» та «дидактичне проектування»

<i>Критерій</i>	Термін		
	<i>Освітнє проектування</i>	<i>Проектування освітнього процесу</i>	<i>Дидактичне проектування</i>
Рівень управління	Найвищий, стратегічний рівень	Середній, тактичний рівень	Найнижчий, мікрорівень
Особливості трактування терміну	Розробка нових освітніх систем або продуктів, що передбачає глобальні зміни освітнього процесу	Структурування та вдосконалення взаємодії у межах певної освітньої програми чи курсу	Деталізує навчальну взаємодію на рівні моделювання занять, розробки завдань та матеріалів
Фокус проектної діяльності	Система освіти в цілому, нові освітні продукти	Організація та управління освітнім процесом у закладах освіти	Зміст, форми та методи навчання для досягнення визначених дидактичних цілей
Переваги підходу	Забезпечує системний розвиток освіти, сприяє стратегічному плануванню на макrorівні та розробці освітніх інновацій	Дозволяє оптимізувати організацію освітнього процесу, ефективно розподіляти ресурси та планувати послідовність освітніх дій	Дозволяє забезпечити ефективність вивчення певного матеріалу (теми), врахувати психологічні особливості засвоєння знань та розвитку навичок
	Може бути відірваним від реальних потреб освітньої практики без	Може бути надмірно стандартизованим, обмежуючи гнучкість та	Може призвести до фрагментарних знань або ігнорування

Можливі ризики	належного зворотного зв'язку; довготривалий та ресурсоемний процес	індивідуалізацію навчання	широкого освітнього контексту без належної інтеграції у загальну освітню систему
----------------	--	---------------------------	--

Джерело: власна розробка автора

Відмінності у визначенні термінів «освітнє проєктування», «проєктування освітнього процесу» та «дидактичне проєктування» свідчать про багатовекторність підходів до організації освітнього процесу у ЗВО. Кожен із термінів акцентує увагу на різних аспектах педагогічної діяльності: освітнє проєктування – на стратегічному рівні; проєктування освітнього процесу – на процесуальному рівні, а дидактичне проєктування – на змістовому рівні. У цьому контексті саме проєктування освітнього процесу є ключовою ланкою, яка об'єднує зміст, методи і форми навчання в цілісну систему. Воно дозволяє конкретизувати, яким чином загальні концепції освітнього проєктування реалізуються в практиці освітньої діяльності, і як дидактичне проєктування інтегрується в загальну структуру освітнього процесу.

У сучасному науковому дискурсі проєктування освітнього процесу трактується як вид професійної діяльності педагога. Зміст цієї діяльності зводиться до розробки та структурування системи взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, а саме викладачем і здобувачами освіти. Ключовою метою є цілеспрямоване формування особистісних, метапредметних і предметних результатів навчання [3]. Крім того, проєктування освітнього процесу передбачає сприяння оволодінню здобувачами освіти універсальними навчальними діями, які охоплюють особистісні, пізнавальні, регулятивні та комунікативні компоненти та є фундаментальними для всебічного розвитку і адаптації особистості в сучасному світі. Педагогічне проєктування органічно взаємопов'язане з процесом моделювання. У контексті педагогічної діяльності, моделювання відображає зв'язок між елементами, які забезпечують ефективні

зміни в освітній діяльності та спрямовані на наближення до ідеалізованої, узагальненої моделі.

Заслуговує на увагу технологічний підхід в проектуванні освітнього процесу [4]. Йдеться про технології, які стосуються комунікації, педагогічного впливу, управління навчальною діяльністю, спостереження за динамікою освітнього процесу, розвитку критичного мислення, аналітичних навичок, стимулювання творчості тощо. Науковці підкреслюють, що технологічний підхід передбачає чітку послідовність етапів у розробці освітнього процесу. Узагальнюючи напрацювання щодо технологічного підходу в педагогічному проектуванні, можна виокремити три ключові етапи його реалізації.

1. Створення технологічної концепції. Цей етап передбачає ґрунтовний аналіз педагогічної проблеми, для розв'язання якої розробляється технологія. Саме тут визначаються основні принципи, що стануть базисом функціонування технології, та здійснюється вибір методологічних підходів, що становитимуть теоретичну основу концепції. На цьому етапі формулюються цілі і завдання, які планується досягти, і окреслюються очікувані результати, що надалі виступатимуть критеріями її ефективності.

2. Створення технології для здобувачів освіти. На цьому етапі основна увага зосереджується на створенні інструментів, методик та алгоритмів, які використовуватимуть студенти під час освітньої діяльності. Серед можливих складових технології можна виокремити: покрокові інструкції (алгоритми дій для виконання освітніх завдань), дидактичні матеріали (підручники, посібники, робочі зошити, мультимедійні презентації, відеоуроки, які візуалізують та структурують інформацію), інтерактивні завдання (вправи, тести, симуляції, віртуальні лабораторії тощо), вказівки для самостійної роботи. Усі ці елементи покликані сприяти формуванню бажаних навичок чи компетентностей, визначених на етапі створення технологічної концепції. Успішна реалізація

цього етапу гарантує, що технологія буде зрозумілою, доступною та дієвою для її безпосередніх користувачів – здобувачів освіти.

3. *Розробка технології для педагогічних працівників.* На цьому етапі доцільно розробити покрокові інструкції щодо впровадження спроектованої технології в різних навчальних ситуаціях, рекомендації щодо організації взаємодії зі здобувачами освіти, зокрема стратегії мотивації студентів, методи оцінювання їх навчальних досягнень, які відповідають цілям технології, можливі варіанти адаптації технології до різних форматів навчання, а також врахування індивідуальних особливостей та потреб студентів. Реалізація цього етапу гарантує, що науково-педагогічний персонал матиме необхідні інструменти для ефективного впровадження технології.

Такий системний підхід дозволяє трансформувати інтуїтивну педагогічну практику в логічний, науково обґрунтований процес. Це, своєю чергою, істотно підвищує якість освіти та сприяє досягненню конкретних, вимірюваних освітніх результатів.

Ключовим фактором підвищення ефективності освітнього процесу є впровадження цифрових технологій та інноваційних педагогічних стратегій. С. Трубачева, О. Мушка та П. Замаскіна [5] охарактеризували дидактичні та організаційні аспекти проектування освітнього середовища в умовах військової агресії в Україні. погоджуємося із твердженням науковців, що в умовах інтенсивної цифрової трансформації сучасного освітнього простору перед закладами освіти постає комплекс стратегічних завдань, спрямованих на забезпечення якості та ефективності навчального процесу. Розглянемо основні з них.

Розробка та апробація оптимальної моделі цифровізації освітнього процесу. Це передбачає не лише механічну інтеграцію цифрових інструментів, а й системне переосмислення дидактичних підходів та організаційних форм

навчання відповідно до вимог цифрової епохи. Створена модель має забезпечити безперервність та якість освітнього процесу навіть в умовах кризових ситуацій.

Розвиток інформаційно-технологічної інфраструктури закладу освіти, зокрема модернізація технічного оснащення, забезпечення стабільного доступу до високошвидкісного Інтернету, впровадження сучасних програмних рішень, що є основою для ефективного функціонування цифрового освітнього середовища.

Системна підготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в умовах імплементації цифрових технологій. Це критично важливо для підвищення якості та ефективності освіти, оскільки вимагає від викладачів не лише оволодіння новими методами та інструментами, але й організацію ефективної системи відкритої дистанційної освіти. Такий підхід дозволить забезпечити доступність навчання для широкого кола здобувачів освіти.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових розробок, низка питань, пов'язаних із дидактичними засадами впровадження педагогічного проєктування в освітній процес в умовах цифровізації, залишається недостатньо вивченою. Аналіз наукових публікацій дозволяє виокремити основні з них.

Необхідність уточнення дидактичних принципів проєктування освітнього процесу в сучасному освітньому середовищі. Попри значний обсяг досліджень відсутня уніфікована та комплексна система принципів, яка б повною мірою враховувала специфіку сучасного освітнього середовища, що характеризується цифровізацією та розвитком гібридного навчання; глобалізацією та посиленням міжкультурної взаємодії; необхідністю цілеспрямованого розвитку емоційного інтелекту та забезпечення психологічного здоров'я. Всі ці аспекти повинні бути відображені в принципах проєктування освітнього процесу. Наприклад, проблема проєктування освітнього процесу в неформальній освіті започаткована в [6; 7]. Науковці обґрунтували, що проєктування освітнього процесу в неформальній освіті має низку специфічних проблем, які відрізняють її від

формальної системи. Оскільки неформальна освіта реалізується поза межами державних освітніх інституцій, вона менш регламентована, але водночас більш гнучка.

Обґрунтування психологічних основ проектування освітнього процесу на сучасному етапі розвитку суспільства. Недостатньо висвітлена природа когнітивних процесів, які забезпечують ефективне проектування в освітніх системах. Недостатньо вивчені механізми функціонування творчого мислення в контексті розробки освітніх систем, мотиваційні аспекти діяльності педагога-проектувальника.

Визначення механізмів розвитку рефлексивних умінь у контексті проектування освітнього процесу. Проектування освітнього процесу за своїм змістом є циклічним, тому питання розвитку рефлексивних умінь як у педагогів, так і у здобувачів освіти вимагає конкретизації. В наявних публікаціях недостатньо висвітлені підходи до формування та вдосконалення рефлексивної компетентності саме у контексті проектування освітнього процесу. В. Вишківська, Є. Прокоф'єв та О. Ілішова [8] зазначають, що проектна компетентність педагога є комплексною інтегративною характеристикою, яка охоплює емоційно-особистісний, управлінський та творчий компоненти та визначає ступінь формування у педагогів компетентностей, необхідних для ефективного проектування освітнього процесу. В основі проектування освітнього процесу лежить цілеспрямована діяльність, яка інтегрує дві ключові фази: діагностування (системне дослідження поточного стану освітнього процесу) та моделювання (розробка гіпотетичних моделей вдосконалення освітнього процесу та його потенційних результатів) [8, с. 89]. Дослідження А. Мартін [9], E. Gjermeni F. Prodan, E. Zeqo [10] вказують на відсутність дидактично обґрунтованих моделей зворотного зв'язку, на основі яких можна було б формувати рекомендації для корекції та подальшого вдосконалення проектування освітнього процесу.

Визначення впливу цифрових технологій на дидактичні засади педагогічного проектування. Хоча цифрові інструменти активно використовуються в проектуванні освітніх процесів, недостатньо з'ясовано, як саме вони впливають на базові дидактичні принципи, які нові можливості відкривають і які ускладнення при цьому виникають для викладачів та здобувачів освіти. Виникає потреба вирішення суперечностей між наявними потужними цифровими технологіями та їх недостатньо обґрунтованим використанням з точки зору дидактики у контексті проектування освітнього процесу. Це проявляється в таких аспектах:

У зв'язку з динамічними змінами у сучасному суспільстві, виокремимо чинники, що впливають на еволюцію професійної освіти та проектування освітнього процесу:

1. Скорочення життєвого циклу професій. Сучасний ринок праці висуває нові вимоги до працівників та зумовлює швидке старіння окремих професій. Як зазначено у публікаціях [11; 12; 13], більш перспективним є формування здатності до самоосвіти та набуття базових навичок професії, ніж опанування заздалегідь визначеною системою знань. У контексті проектування освітнього процесу це означає, що акцент має бути зміщений з передачі знань на розвиток soft-skills, зокрема критичного мислення, здатності до розв'язання проблем, креативності, комунікації та співпраці. Проектування освітнього процесу повинно передбачати можливість створення адаптивних освітніх програм, які легко оновлюються та модифікуються. У публікаціях [14; 15] наголошено на важливості використання інтерактивних та проектних методик, які стимулюють самостійне навчання та розвиток самоосвітньої компетентності. Це вимагає від розробників освітніх програм врахування не лише поточних, але й прогнозованих майбутніх потреб ринку праці, що забезпечить гнучкість та адаптивність освітніх програм.

2. *Посилення поляризації світу і, як наслідок, необхідність в значній диференціації освітніх програм.* Зростаюча поляризація сучасного світу та посилення диференціації навичок робить неефективним прогнозування уніфікованого набору компетенцій у межах однієї освітньої програми. Натомість, більш продуктивним підходом вважається відстеження актуальних потреб та запитів роботодавців у різних секторах економіки. В такому випадку проектування освітнього процесу має бути орієнтоване на секторні особливості. Замість типових освітніх програм необхідно розробляти спеціалізовані навчальні траєкторії та модулі, які відповідають унікальним вимогам різних галузей. Перспективним вважаємо створення партнерських програм з представниками індустрії. Використання персоналізованих освітніх маршрутів дозволить здобувачам освіти формувати бажані навички відповідно до обраної сфери діяльності та запитів роботодавців.

3. *Необхідність навчання впродовж життя та вікові особливості здобувачів.* У проектуванні освітнього процесу необхідно враховувати попередній досвід здобувачів, наявних мотиваційних факторів та специфіку сприйняття інформації. Освітні програми мають бути гнучкими, модульними та орієнтованими на практику. Важливо змоделювати таке освітнє середовище, що сприятиме саморегульованому навчанню, надаватиме достатню підтримку та можливості для опанування матеріалу.

Зазначені аспекти вимагають переосмислення традиційних підходів до професійної освіти та формування нових стратегій підготовки фахівців, здатних ефективно функціонувати в умовах постійних змін.

Висновки. Педагогічне проектування є результатом трансформації технічного поняття «проектування» в освітню сферу, що зумовило необхідність осмислення нових термінів, концепцій і методологічних засад. Воно має не лише прикладне, а й глибоке теоретичне значення, оскільки сприяє переосмисленню

традиційної ролі педагога як суб'єкта організації й модернізації освітнього простору.

У науковому дискурсі спостерігається термінологічна неоднозначність: поняття «дидактичне проектування», «освітнє проектування» та «проектування освітнього процесу» часто вживаються як синоніми, незважаючи на існування змістових відмінностей. Це ускладнює уніфікацію наукових підходів і практичних рішень у цій сфері, що вимагає подальшого уточнення та концептуального узгодження. У статті наведено порівняльну характеристику цих понять.

Педагогічне проектування набуває нових смислів і форм у контексті цифрової трансформації освіти, зокрема вимагає інтеграції цифрових інструментів, інноваційних педагогічних стратегій, технологій критичного мислення та аналітики освітніх даних. Це відкриває нові можливості для індивідуалізації навчання, підвищення його якості та ефективності.

Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на розробку уніфікованих концептуальних підходів до проектування в формальній і неформальній та інформальній освіті.

Список використаних джерел

1. Юденкова О. П. Дидактичне проектування змісту освіти з врахуванням інноваційних виробничих технологій. *Науково-методичні засади освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти* : тези доп. міжнар. наук.-метод. конф. (м. Житомир, 15 грудня 2022 р.). Житомир, 2022. С. 85–90.
2. Радомський І. П. Особливості педагогічного проектування в неформальній освіті дорослих. *Педагогічне проектування в сучасній освіті: дидактичний і виховний аспект* : кол. монографія / за заг. ред. Т. О. Пушкарьової. Київ : ТОВ НВП «Росток А. В.Т.», 2021. С. 4–17.

3. Колодійчук Л. С. Основні аспекти концепції проектування освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців електротехнічного профілю. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 11. Т. 1. С. 177–180.

4. Науково-методичне забезпечення проектування освітнього середовища гімназії : практич. посіб. / С. Е. Трубачева та ін. Київ : Педагогічна думка, 2022. 148 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/Praktychnyy_posibnyk2_rezultat.pdf#Text (дата звернення: 13.08.2025).

5. Трубачева С., Мушка О., Замаскіна П. Особливості проектування освітнього середовища в умовах цифровізації суспільства під час воєнного стану в Україні. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 4. С. 46–52. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-46-52>.

6. Erta-Majó A., Vaquero E. Designing a Transmedia Educational Process in Non-Formal Education: Considerations from Families, Children, Adolescents, and Practitioners. *Contemporary Educational Technology*. 2023. Vol. 15(3), ep442. <https://doi.org/10.30935/cedtech/13338>.

7. Erta-Majó A., Vaquero E. La Educación Transmedia en el Ámbito no Formal: Una Revisión Sistemática. *Revista Fuentes*. 2023. Vol. 25(1). P. 59–70. DOI: <https://doi.org/10.12795/revistafuentes.2023.21695>.

8. Вишківська В., Прокоф'єв Є., Ілішова О. Технологія проектування освітнього процесу: аналіз теоретичних передумов і алгоритм реалізації. *Молодь і ринок*. 2024. № 3(223). С. 86–91. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.301907>.

9. Мартін А. М. Проектування освітнього процесу: від традицій до сучасних трансформацій. *Наукові записки. Педагогічні науки*. 2021. № 194. С. 154–158. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-194-154-158>.

10. Gjermeni F., Prodani F., Zeqo E. Role of AI in Education: A Review. *International Journal of Engineering Pedagogy (iJEP)*. 2025. Vol. 15(4). P. 127–142. DOI: <https://doi.org/10.3991/ijep.v15i4.54055>.
11. The Impact of Digitalization on the Evolution of Competencies and Changing Needs in the Labor Market / R. Yarovy et al. *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility* / ed. by M. E. Auer, T. Rützmann. Springer Cham, 2024. P. 182–189. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_19.
12. Choudhary H., Bansal N. Addressing Digital Divide through Digital Literacy Training Programs: A Systematic Literature Review. *Digital Education Review*. 2022. Vol. 41. P. 224–248. DOI: <https://doi.org/10.1344/der.2022.41.224-248>.
13. Beneyto-Seoane M., Collet-Sabé J. Under What Conditions Can Schools Contribute to Digital Equality and the Construction of Active Citizenship? Results from an Action Research Project in a Spanish School. *Digital Education Review*. 2023. Vol. 44. P. 54–60. DOI: <https://doi.org/10.1344/der.2023.44.54-60>.
14. Дембіцька С. В., Кобилянська І. М., Пугач С. С. Самоосвітня діяльність студентів технічних спеціальностей як наукова проблема. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. Вип. 12(168). С. 23–28. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4769229>.
15. Кобилянський О. В., Дембіцька С. В. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців в контексті інноваційного розвитку вищої освіти. *Українські студії в європейському контексті*. 2022. № 5. С.172–176.